

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาขอบเขตการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยด้วยระบบสหกรณ์เคหสถานที่มีขนาดต่างกัน และคุณลักษณะของสมาชิกในด้านต่าง ๆ โดยศึกษาเฉพาะกรณีสหกรณ์เคหสถานพัฒนาชุมชนแสนสุข จำกัด และสหกรณ์เคหสถานชุมชนสุขุมวิท 93 จำกัด การศึกษาพิจารณาจากขอบเขตการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของสหกรณ์เคหสถานทั้งสอง รวมทั้งเปรียบเทียบคุณลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ ของสมาชิกที่มีผลต่อการได้มาซึ่งที่ดินและที่อยู่อาศัย การมีส่วนร่วมในขอบเขตการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยของสหกรณ์ฯ ทัศนคติและความต้องการของสมาชิกของสมาชิกสหกรณ์ฯ โดยมีรายละเอียดและขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้ (ดูแผนภูมิที่ 6 ประกอบ)

3.1 ประชากร

ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แบ่งเป็นสองกลุ่ม กลุ่มแรกเป็นคณะกรรมการสหกรณ์ฯ ซึ่งมีทั้งหมด 19 คน กลุ่มที่สองเป็นสมาชิกของสหกรณ์เคหสถานพัฒนาชุมชนแสนสุข จำกัด และสหกรณ์เคหสถานชุมชนสุขุมวิท 93 จำกัด ซึ่งจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ กลุ่มประชากรที่เป็นสมาชิกที่ดินมีจำนวน 252 คน และกลุ่มประชากรที่เป็นสมาชิกที่อยู่อาศัยมีจำนวน 80 คน รวมมีจำนวน 332 คน ส่วนกลุ่มประชากรที่เป็นสมาชิกเรือนหูนที่มีจำนวน 206 คน ผู้วิจัยไม่ได้นำมาศึกษาครั้งนี้เนื่องจากเป็นกลุ่มประชากรที่ไม่ได้อยู่ในการกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย เหตุผลที่ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาเฉพาะกรณีของสหกรณ์เคหสถานพัฒนาชุมชนแสนสุข จำกัด และสหกรณ์เคหสถานชุมชนสุขุมวิท 93 จำกัด เพราะสหกรณ์เคหสถานดังกล่าวมีจำนวนสมาชิกที่มีขนาดต่างกันมาก กล่าวคือ สหกรณ์เคหสถานพัฒนาชุมชนแสนสุข จำกัดเป็นสหกรณ์ขนาดเล็กที่จำนวนสมาชิกในปัจจุบัน 94 คนและสหกรณ์เคหสถานชุมชนสุขุมวิท 93 จำกัด เป็นสหกรณ์ขนาดปานกลางซึ่งมีขนาดใหญ่สุดในปัจจุบัน ที่จำนวนสมาชิก 444 คน (ดูแผนภูมิที่ 5 และตารางที่ 1 ประกอบ) โดยคัดเลือกจากจำนวนทั้งหมดของ สหกรณ์เคหสถานผู้มีรายได้น้อยที่เป็นสมาชิกสินเชื่อประเภทโครงการของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน Community Organizations Development Institute (สำนักงานพัฒนาชุมชนเมืองเดิม) และเป็นสหกรณ์ฯ ที่แก้ปัญหาที่อยู่อาศัยโดยวิธีย้ายชุมชนไปอยู่ที่ใหม่ (Slum Relocation) เหมือนกันหลังจากนั้นนำมาแบ่งประเภทตามขนาดของสมาชิกสหกรณ์ฯ ในปัจจุบัน (ธันวาคม พ.ศ.2543) โดยยึดหลักการแบ่งขนาดชุมชน

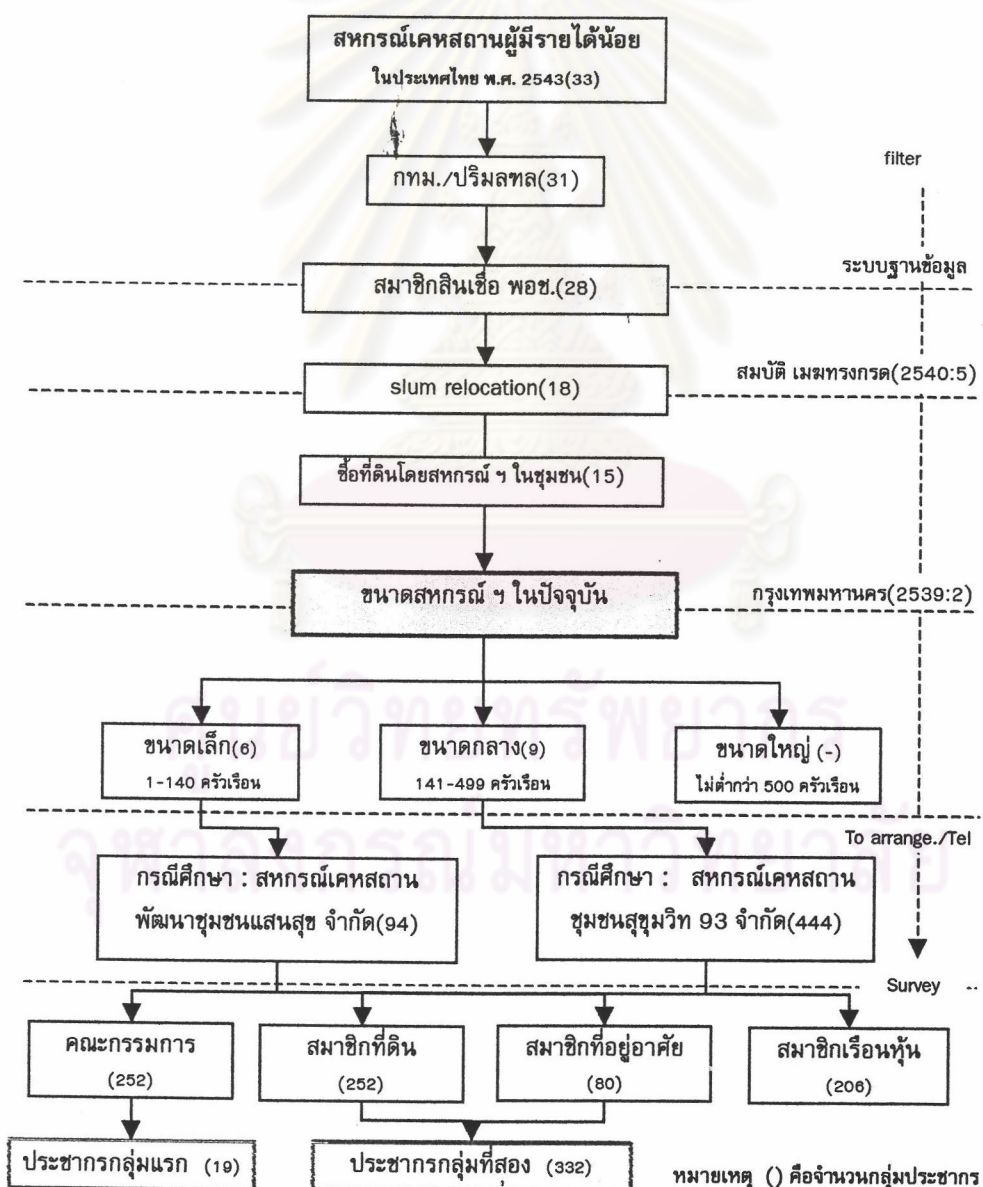
ชนของกรุงเทพมหานครเหมือนกับการแบ่งขนาดของสหกรณ์เคหสถาน (กรุงเทพมหานคร,2539 :

2) กล่าวคือ

- สหกรณ์ฯ ที่มีสมาชิกต่ำกว่า 140 คน เป็นสหกรณ์ฯ ขนาดเล็ก
- สหกรณ์ฯ ที่มีสมาชิก 141- 499 คน เป็นสหกรณ์ฯ ขนาดกลางและ
- สหกรณ์ฯ ที่มีสมาชิกไม่ต่ำกว่า 500 คน เป็นสหกรณ์ฯ ขนาดใหญ่

โดยผู้วิจัยกำหนดให้ จำนวนสมาชิกสหกรณ์ฯ 1 คนมีความหมายเท่ากับสมาชิก 1 ครัวเรือน

แผนภูมิที่ 5 แสดงวิธีเลือกกลุ่มประชากร



กลุ่มตัวอย่างที่เป็นคณะกรรมการสหกรณ์ ผู้วิจัยได้เลือกเฉพาะผู้ที่ดำรงตำแหน่งประธาน รองประธานและเหรัญญิก เนื่องจากเป็นผู้ที่รู้รายละเอียดในขั้นตอนการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ฯ ผู้วิจัยได้แบ่งจากกลุ่มประชากร 2 ประเภท คือ สมาชิกที่ดินและสมาชิกที่อยู่อาศัยดังที่ได้กล่าวไปแล้ว โดยมีวิธีกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างสมาชิกสหกรณ์ฯ ดังต่อไปนี้

— ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างที่คำนึงถึงความยากในการได้มาของข้อมูล(Convenience Sampling) โดยกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในการศึกษาคั้งนี้ได้กำหนดตามระดับความคาดหวังที่ร้อยละ 50 ของกลุ่มประชากร (สุวรรณา ธวัชติ, 2541 : 89) จากจำนวน 332 คน จึงคำนวณได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม เท่ากับ 166 คน แบ่งตามประเภทสมาชิก ได้แก่ สมาชิกที่ดินได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 126 คน ส่วนกลุ่มสมาชิกที่อยู่อาศัยได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงการแบ่งกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สหกรณ์ฯ	พัฒนาชุมชนแสนสุข จก.		ชุมชนสุขุมวิท 93 จก.		รวมจำนวน	
	(88 คน)		(244 คน)		(332 คน)	
สมาชิก	ที่ดิน	ที่อยู่อาศัย	ที่ดิน	ที่อยู่อาศัย	ที่ดิน	ที่อยู่อาศัย
กลุ่มประชากร (คน)	58	30	194	50	252	80
กลุ่มตัวอย่าง 50 % (ชุด)	29	15	97	25	126	40
รวม	44 (26.5%)		122 (73.5%)		66 (100.0%)	

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ประเภทของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1.1 แผนที่ แผนที่ และภาพถ่าย เป็นส่วนที่จะนำมาใช้ในการศึกษาด้านกายภาพของโครงการ เช่น ทำเลที่ตั้ง สภาพแวดล้อม สาธารณูปโภค และสาธารณูปการเป็นต้น

1.2 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ(Informal Interview) ประเภทการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่กลุ่มคณะกรรมการและผู้บริหารสหกรณ์ฯ โดยแบ่งเนื้อหาตามช่วงของระยะการดำเนินงาน ออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงก่อนการจัดตั้ง, ช่วงระหว่างการจัดตั้ง และช่วงหลังการจัดตั้ง

สหกรณ์ฯ เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลทั่วไปและข้อมูลด้านการดำเนินการของสหกรณ์ฯ ดังต่อไปนี้(ดูแผนภูมิที่ 13 ประกอบ)

- ความเป็นมาของสหกรณ์ฯ
- ลักษณะที่อยู่อาศัยและชุมชนเดิม
- การติดต่อซื้อที่ดิน
- วิธีและปัจจัยในการเลือกแปลงที่ดิน
- แหล่งเงินทุน, ดอกเบี้ยและการผ่อนชำระ
- การรวบรวมสมาชิก
- การขอจดทะเบียน
- โครงการและขบวนการก่อสร้างที่อยู่อาศัยของสหกรณ์ฯ
- การเข้าอยู่อาศัย
- โครงสร้างและการเปลี่ยนแปลงองค์กร
- นโยบายการบริหารและการบริหารชุมชน
- การให้กู้และติดตามหนี้
- ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย

1.3 การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ(formal Interview) โดยแบบสัมภาษณ์ อย่างมีโครงสร้าง (Structure Interview) ลักษณะของคำถามมีทั้งแบบปลายเปิด (Open Ended) และปลายปิด (Close Ended) เพื่อให้ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระภายในกรอบที่กำหนด กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ฯ การกำหนดข้อคำถามเป็นการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) ที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

2.1 การกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา (Variables) ซึ่งได้จากแนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและจากการสัมภาษณ์คณะกรรมการสหกรณ์ฯ ในขั้นต้น สามารถกำหนดเป็นตัวแปร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ออกเป็น 5 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ตัวแปรด้านสภาพทั่วไปของสมาชิกสหกรณ์ฯ ประกอบด้วย 10 ตัวแปรได้แก่

- เพศ
- อายุ
- สถานภาพการสมรส

- ระดับการศึกษา
- ลักษณะการอยู่อาศัย
- จำนวนสมาชิก ที่พักอาศัยในครัวเรือน
- จำนวนสมาชิก ในครัวเรือนที่มีรายได้
- จำนวนและการศึกษาของบุตร
- ระยะเวลาการเป็นสมาชิก

ส่วนที่ 2 ตัวแปรด้านที่อยู่อาศัย สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก คือ

กลุ่มที่ 1 ลักษณะที่อยู่อาศัยในอดีตและปัจจุบัน ประกอบด้วย 3 ตัวแปร ได้แก่

- ระยะเวลาในการอยู่อาศัย
- ลักษณะการครอบครอง
- ลักษณะและสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย

กลุ่มที่ 2 ปัญหาที่อยู่อาศัย ประกอบด้วย 16 ตัวแปร ได้แก่

- ขนาดและพื้นที่ใช้สอยไม่เพียงพอ
- น้ำประปาไม่ค่อยไหล
- มีกลิ่นรบกวน
- เสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูง
- ห่างไกลสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน อนามัย เป็นต้น
- ถนนทรุดโทรม
- มีน้ำขัง
- มีเสียงรบกวน
- มีปัญหาขยะ
- สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม
- ปัญหาถูกไล่ที่จากเจ้าของที่ดิน
- ไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- ปัญหายาเสพติด
- ความร่วมมือภายในชุมชน
- อัตราดอกเบี้ยแพง
- ปัญหารายรับและรายจ่าย

กลุ่มที่ 3 การก่อสร้างที่อยู่อาศัย ประกอบด้วย 2 ตัวแปร ได้แก่

- วิธีการก่อสร้างที่อยู่อาศัย
- ความพร้อมในการสร้างที่อยู่อาศัย

ส่วนที่ 3 ตัวแปรด้านสภาพเศรษฐกิจของสมาชิกสหกรณ์ฯ ประกอบด้วย 7 ตัวแปร ได้แก่

- อาชีพ
- รายได้ต่อครัวเรือน
- สถานภาพการออมทรัพย์ในปัจจุบัน
- วัตถุประสงค์ในการออมทรัพย์
- สถานภาพการกู้เงินในปัจจุบัน
- วัตถุประสงค์ในการกู้เงิน
- ระยะเวลาในการกู้เงิน
- รายจ่ายในครัวเรือน
- ลักษณะและความสามารถในการผ่อนชำระ

ส่วนที่ 4 ตัวแปรด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมภายในสหกรณ์ฯ สามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มหลัก คือ

- กลุ่มที่ 1 การมีส่วนร่วมในการค้นหา การสังเกต และการพิจารณาปัญหา
- กลุ่มที่ 2 การมีส่วนร่วมในขบวนการวางแผนพัฒนาสหกรณ์ฯ
- กลุ่มที่ 3 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือการลงมือทำงานร่วมกับสหกรณ์ฯ
- กลุ่มที่ 4 การมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและการติดตามผลงาน

ส่วนที่ 5 ตัวแปรด้านทัศนคติและความต้องการของสมาชิกต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ สามารถแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มหลัก คือ

- กลุ่มที่ 1 ความคิดเห็นต่อโครงการ
- กลุ่มที่ 2 ความคิดเห็นต่อการกำหนดกฎระเบียบและเงื่อนไข
- กลุ่มที่ 3 ความคิดเห็นต่อคุณสมบัติและความสามารถของกรรมการสหกรณ์ฯ
- กลุ่มที่ 4 ความคิดเห็นต่อการทำงานของสหกรณ์ฯ
- กลุ่มที่ 5 ความต้องการต่อการเป็นสมาชิกสหกรณ์ฯ

2.2 การวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ (Reliability Analysis) เป็นการวิเคราะห์คุณสมบัติของแบบสัมภาษณ์ที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากร(สมาชิกสหกรณ์ฯ) โดยผู้วิจัยไม่ได้ตรวจสอบค่าความเที่ยง (Reliability) และค่าความตรง (Validity) โดยใช้สูตร แต่ใช้วิธีตรวจสอบความสอดคล้องภายในของข้อคำถามกับตัวแปรและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

นอกจากการพิจารณาความตรงในเชิงเนื้อหา (Content Validity) กับอาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้กล่าวไปแล้ว ผู้วิจัยยังนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไป ทดลองใช้ (Pilot Test) กับกลุ่มตัวอย่าง ทั้งสิ้น 2 ครั้งๆ ละจำนวน 10 ชุด เพื่อปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้มีความกระชับ น่าสนใจ และเข้าใจง่ายขึ้น ก่อนนำไปใช้จริง

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ

1. การเก็บข้อมูลขั้นทุติยภูมิ เป็นการศึกษาด้านทฤษฎีและแนวความคิดต่าง ๆ รวมถึงระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวกับสหกรณ์เคหสถานสำหรับผู้มีรายได้น้อย ทั้งหมดเป็นการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การเก็บข้อมูลขั้นปฐมภูมิ เป็นการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Survey) ขั้นแรกเป็นการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของโครงการ ข้อมูลสมาชิก และสภาพแวดล้อม หลังจากนั้นเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มคณะกรรมการและผู้บริหารสหกรณ์ตามแบบสัมภาษณ์ด้วยการบันทึกเทป เมื่อได้ข้อมูลในเบื้องต้นแล้วจึงนำไปเรียบเรียงให้ตรงตามหัวข้อของงานวิจัย ในลักษณะเป็นรูปเล่มรายงานการดำเนินงานของทั้งสอง สหกรณ์ฯ เพื่อส่งให้คณะกรรมการสหกรณ์ฯ ตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลในส่วนของการสัมภาษณ์คณะกรรมการดังกล่าว มาใช้ในการสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์สำหรับสมาชิกสหกรณ์และเนื่องจากกลุ่มตัวอย่าง(สมาชิกสหกรณ์)มีลักษณะกระจาย กล่าวคือ ลักษณะการอยู่อาศัยของสมาชิกสหกรณ์ในปัจจุบันแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นสมาชิกที่เข้าอยู่ในโครงการที่อยู่อาศัยแล้ว ผู้วิจัยจึงใช้วิธีสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ส่วนกลุ่มที่สองเป็นสมาชิกที่อยู่นอกโครงการ ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสัมภาษณ์ในลักษณะเป็นกลุ่มในวันนัดประชุมสมาชิกของสหกรณ์ฯ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชุดเดียวกัน ใช้แบบสัมภาษณ์ทั้งหมดจำนวน 250 ชุด และเมื่อได้รับแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดคืนแล้ว ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์เพื่อให้ได้ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามที่คาดหวัง ใช้เวลาในขั้นตอนนี้ประมาณ 3 สัปดาห์ รวมเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามประมาณ 4 เดือน (เมษายน- กรกฎาคม พ.ศ. 2544)

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายโดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงวิเคราะห์และอธิบายประกอบแผนภูมิหรือภาพถ่าย เพื่อต้องการบรรยายถึงขั้นตอนการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้โดยสหกรณ์ฯ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมแบบสัมภาษณ์ มาออกแบบรหัสของข้อมูล (Data Coding Form) ที่สอดคล้องกับตัวแปรที่กำหนดไว้ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปมาช่วยในการวิเคราะห์ ในลักษณะของการเปรียบเทียบ ค่าสถิติทั่วไป และเป็นการนำข้อมูลเพื่อเสนอข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับ สภาพทั่วไปของสมาชิกสหกรณ์ฯ ลักษณะและปัญหาที่อยู่อาศัย สภาพเศรษฐกิจ รวมถึงลักษณะการมีส่วนร่วมและทัศนคติ โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ส่วนโปรแกรมสนับสนุนที่ใช้ในการบันทึก การแก้ไขข้อมูล การนำเสนอรูปภาพ และแผนภูมิใช้โปรแกรม Microsoft Office 97

การนำเสนอผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยใช้ตารางแสดงข้อมูลทางสถิติ (Descriptive Statistics Analysis) ประกอบการบรรยายในเชิงพรรณนา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

